

Biodiversiteit speelt een steeds belangrijkere rol in de aanleg van openbaar groen. Teeltadviseur Hans Smeets pleit daarbij voor meer aanplant van de zomereik. ‘Vogels, zoogdieren en insecten leven in en rondom eiken. Op oude bomen groeien paddenstoelen en mossen.’

Tekst en fotografie: Emiel van den Berg

Quercus robur

Plantnaam: Quercus robur – Zomereik
Groeivorm: grote boom, ronde kroon
Blad: omgekeerd eirond, gelobd
Bloem en vrucht: eivormige tot ovale eikels
Bijzonderheden: kan zeer oud worden

Quercus robur is een van de vijfhonderd soorten die Quercus telt. Het geslacht behoort tot de Fagaceae, de beukachtigen, ofwel de napjesdragersfamilie waartoe ook Fagus en Castanea behoren. Quercus-soorten komen over vrijwel de gehele wereld voor en er zijn zowel bladhoudende als bladverliezende vertegenwoordigers. Q. robur is een in Nederland inheemse boom die groeit in geheel Europa, behalve Midden- en Zuid-Spanje en Scandinavië. Zijn Nederlandse naam is zomereik, soms wordt hij inlandse eik genoemd.

Sinds mensenheugenis wordt de majestueuze zomereik magische eigenschappen toegekend. Zo extreem dat de boom ooit een eigen god kreeg toebedeeld; de Germanen wijden de boom aan de god Donar. Ook kreeg de zomereik de naam ‘koning van het plantenrijk’, men zag hem vaak als de grootste, de nuttigste en de sterkste boom. Dat de zomereik ook duurzaam hout levert, maakt de soortnaam duidelijk; robur betekent hard (hout) of kracht. Het woord robuust komt van het Latijnse robustus wat onder meer eikenhout betekent.

FIJNSTOF

Hans Smeets, adviseur boomteelt bij Delphy, noemt de zomereik als een van zijn favoriete houtige gewassen. De redenen daarvoor zijn divers. “In de openbare ruimte zie ik mogelijkheden met de boom als laanbeplanting of als plantsoenplant gemengd met andere bomen en heesters. Ook in de landschappelijke omgeving kan hij een belangrijke rol spelen.” Uiteraard is aanplant enkel mogelijk op plaatsen met voldoende ruimte. Q. robur vormt als vrijstaande boom een korte gedrongen stam die zich al op geringe hoogte in meerdere hoofd-

HANS SMEETS:

‘Belangrijk voor de biodiversiteit’

takken splitst, op arme zandgronden is de habitus dikwijls struikachtig. Met een relatief trage groei ontwikkelt zich uiteindelijk een zware stam met een donkergrijze, in diepe en minder diepe richels en blokjes gespleten schors. Dat is een belangrijk winterkenmerk, net als de opvallende krommingen van de takken. Ook de ouderdom en hoogte van de zomereik zijn indrukwekkend, volwassen bomen halen ruim 25 meter. “Je plant ze voor de volgende generaties. Ze gaan honderden jaren mee en zijn, naarmate ze ouder worden, steeds beeldbepalender.” Ook het hout is noemenswaardig, vanwege de hardheid en warme bruine kleur zeer geliefd in onder andere de meubelindustrie.

Bij aanplant in de openbare ruimte en het landschap ziet Smeets verschillende voordelen. Volwassen bomen geven in de zomer veel schaduw en verkoeling. Fijn voor mens en dier. Andere belangrijke eigenschap is dat een boom die vol in blad staat het nodige fijnstof opvangt. “In stedelijke gebieden is dat een steeds belangrijker item aan het worden.” Smeets noemt ook de herfstverkleuring van het veerlobbige blad als sierwaarde. Dat verkleurt goudgeel en richting de winter verdroogt het naar bruin om daarna relatief lang aan de boom te blijven, pas bij vorst begint het te val-

len. “En de zomereik is een hele gezonde boom waarin nauwelijks ziekten voorkomen.”

ZUILVORMEN

Smeets benadrukt de belangrijke functie van de zomereik als het gaat om biodiversiteit. Hakhout ziet hij liefst niet in de versnipperaar verdwijnen. “De stevige takken, die lang in tact blijven, bieden de nodige bescherming tegen wind en vogels bouwen er graag hun nesten in.” Verder benadrukt hij dat in en rondom eikenbomen allerlei plant- en diersoorten leven. Zo nestelen zich in de diepe groeven van de stam en takken bijvoorbeeld eikenblad varens, mossen en korstmossen. De vele insecten die daar omheen leven, zijn weer voedsel voor bijvoorbeeld de boomklimmer, een vogel die zich behendig over die stam en takken beweegt. “En in afgestorven takken groeien allerlei paddenstoelen.” Aandachtspunt noemt Smeets de eikenprocessierups die soms als plaag in eikenbomen voorkomt en met zijn brandharen de nodige overlast kan veroorzaken.

Een zomereik is niet zomaar overal te planten. Bij weinig ruimte, noemt Smeets de zuilvormen als goed alternatief. ‘Fastigiata’ is de bekendste. “Minder bekend is ‘Fastigiata Koster’, beter bestand tegen verharding en daarmee een uitstekende straatboom.”